Mateusz Kupiec

- Instytut Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk
(The Institute of Law Studies of the Polish Academy of Sciences, Poland)
- e-mail: m.kupiec@inp.pan.pl
- ORCID: 0000-0001-7280-8955

DOI: 10.15290/mhi.2024.23.02.27

RECENZJA:
MATEUSZ BŁACHUCKI, LUCYNA STANISZEWSKA, *PROFESOR STANISŁAW KASZNICA – SKAZANY NA ZAPOMNIENIE I ODKRYWANY NA NOWO DLA POLSKIEJ NAUKI*, WYDAWNICTWO INSTYTUTU NAUK PRAWNYCH PAN, WARSZAWA 2024

Abstrakt

Stanisław Kasznica (1874–1958) był wybitnym badaczem prawa administracyjnego okresu II Rzeczpospolitej, którego główne lata aktywności naukowej przypadały na czasy międzywojenne. Swoją działalność naukowo-dydaktyczną jako pracownik naukowy Uniwersytetu Poznańskiego Kasznica łączył z aktywną służbą państwu jako urzędnik i parlamentarzysta. Jako autor wydanego w 1946 roku podręcznika pt. *Polskie prawo administracyjne. Pojęcia i instytucje zasadnicze* wywarł on wpływ na wiele pokoleń środowiska polskich administratywistów. Ceniony obecnie dorobek naukowo-dydaktyczny Stanisława Kasznicy został jednak na wiele lat skazany na zapomnienie w okresie powojennym przez władze Polski Ludowej oraz przedstawicieli marksistowskiej teorii prawa, którzy wspólnie dążyli do (całkowitego) zerwania z dorobkiem tak zwanej nauki burżuazyjnej.

Redaktorzy i autorzy recenzowanej publikacji podjęli się niełatwego zadania przybliżenia działalności naukowej, społecznej i politycznej Kasznicy współczesnym czytelnikom. Nawiązując do poglądów badacza między innymi zasady organizacji, kontroli i odpowiedzialności administracji publicznej, zakres działania samorządu terytorialnego,

weryfikują oni aktualność stanowisk Kasznicy dotyczących węzłowych zagadnień prawa administracyjnego. Celem niniejszego artykułu jest przybliżenie efektu pracy badawczej osób, które przyczyniły się do powstania monografii *Profesor Stanisław Kasznica – skazany na zapomnienie i odkrywany na nowo dla polskiej nauki*. Ze względu na znaczącą liczbę oraz obszerność zgromadzonych w monografii rozdziałów w niniejszej recenzji odniesiono się do subiektywnie wybranych opracowań.

Słowa kluczowe: prawo administracyjne, Stanisław Kasznica, II Rzeczpospolita, samorząd terytorialny, pamięć

REVIEW:
MATEUSZ BŁACHUCKI, LUCYNA STANISZEWSKA, *PROFESOR STANISŁAW KASZNICA – SKAZANY NA ZAPOMNIENIE I ODKRYWANY NA NOWO DLA POLSKIEJ NAUKI* [*PROFESSOR STANISŁAW KASZNICA – DOOMED TO OBLIVION AND REDISCOVERED FOR THE POLISH SCIENCE*], WYDAWNICTWO INSTYTUTU NAUK PRAWNYCH PAN, WARSZAWA 2024

Abstract

Stanisław Kasznica (1874–1958) was an eminent researcher of administrative law during the Second Polish Republic, with his primary years of scientific activity occurring in the interwar period. Kasznica combined his scientific and didactic work as a researcher at the University of Poznań with active service to the state as a civil servant and a parliamentarian. As the author of a textbook published in 1946, titled *Polish Administrative Law: Concepts and Basic Institutions* he influenced many generations within the Polish administrative law community. However, the scientific and didactic output of Stanisław Kasznica, highly valued today, was long ignored in the post-war period by the authorities of the People's Republic of Poland and by the representatives of the Marxist legal theory, who sought to sever ties with the so-called bourgeois science.

The editors and authors of the reviewed publication have taken on the challenging task of reintroducing Kasznica's scientific, social, and political activities to contemporary readers. Drawing inspiration from or referring to the researcher's views on, among other things, the principles of organization, control, and responsibility in public administration, and the scope of local self-government activities, they examine the relevance of Kasznica's positions on complex issues of administrative law. This article aims to showcase the research work of those who contributed to the monograph titled *Professor Stanisław Kasznica: Doomed to Oblivion and Rediscovered for the Polish Science* published by the Institute of Legal Studies of the Polish Academy of Sciences. Given the significant number and depth of chapters in the monograph, this review selectively addresses certain studies.

Key words: administrative law, Stanisław Kasznica, the Second Polish Republic, territorial self-government, memory

W 2024 roku nakładem Wydawnictwa Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk ukazała się monografia wieloautorska *Profesor Stanisław Kasznica – skazany na zapomnienie i odkrywany na nowo dla polskiej nauki* pod redakcją naukową profesora Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk doktora habilitowanego Mateusza Błachuckiego i profesor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu doktor habilitowanej Lucyny Staniszewskiej. Zamiarem redaktorów i autorów publikacji ofiarowanej pamięci Profesora Stanisława Kasznicy było przybliżenie czytelnikom dorobku tego wybitnego administratywisty II Rzeczypospolitej Polskiej[1] oraz odniesienie jego poglądów do rozważań współczesnej doktryny prawa administracyjnego oraz stanowisk sądownictwa administracyjnego. Już na wstępie niniejszej recenzji należy bez wątpienia stwierdzić, że cel ten został osiągnięty.

Książka stanowi kolejny rezultat badań prowadzonych wspólnie przez pracowników Zakładu Prawa Administracyjnego Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk oraz Zakładu Prawa Administracyjnego i Nauki Administracji Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu skupionych wokół spuścizny naukowej Kasznicy[2]. Pierwszym efektem tej współpracy była konferencja naukowa „Rozwój jurysdykcji administracyjnej w Polsce – Profesor Stanisław Kasznica a współczesna nauka prawa", która odbyła się stacjonarnie 23 lutego 2023 roku w Poznaniu. Jej celem było przedstawienie dzisiejszemu pokoleniu prawników bogatego życiorysu, zainteresowań badawczych Stanisława Kasznicy[3]. Konferencja spotkała się z bardzo pozytywnym odbiorem uczestników oraz środowiska polskich administratywistów, doczekując się aż trzech sprawozdań, w których zgodnie podkreślono, że wydarzenie nie tylko pozwoliło zapoznać się słuchaczom z naukowym i dydaktycznym wkładem Stanisława Kasznicy w rozwój polskiej myśli administratywistycznej, lecz także zapewniło wgląd w bogate życie

1 T. Maciejewski, *Wybitni administratywiści w II Rzeczypospolitej*, „Gdańskie Studia Prawnicze" 2012, t. 28, nr 2, s. 201–216.

2 Upamiętnienie postaci i dorobku Profesora Stanisława Kasznicy, https://inp.pan.pl/stanislaw-kasznica (dostęp: 10.12.2024).

3 Szczegółowe informacje o konferencji i relacja zdjęciowa z jej przebieg dostępne są na stronie internetowej poświęconej wydarzeniu: https://inp.pan.pl/konferencje-naukowe/rozwoj-jurysdykcji-administracyjnej-w-polsce-profesor-stanislaw-kasznica-a-wspolczesna-nauka-prawa (dostęp: 21.03.2024).

wewnętrzne tego badacza[4]. Podobnie należy ocenić recenzowaną publikację, która stanowi udaną próbę przywrócenia pamięci o wybitnym przedwojennym prawniku, którego komunistyczny reżim niesłusznie skazał na (naukowe) zapomnienie.

Recenzowana publikacja składa się z 7 części uzupełnionych o aneks, w którym zawarto wybrane materiały związane ze Stanisławem Kasznicą oraz zestawienie prac autorstwa badacza *Materiały dotyczące działalności naukowej i publicznej profesora Stanisława Kasznicy*, opracowane przez jego córkę – Eleonorę Kasznicę. Uwzględnienie w publikacji takiego wykazu należy zaaprobować, ponieważ ułatwia czytelnikowi zapoznanie się z dorobkiem Profesora Stanisława Kasznicy oraz znalezienie źródeł do dalszych badań inspirowanych jego działalnością naukowo-dydaktyczną. Tak samo pozytywnie należy ocenić dodanie do książki aneksu składającego się z krytycznej recenzji wydanego w Poznaniu w 1947 roku podręcznika profesora Stanisława Kasznicy *Polskie prawo administracyjne. Pojęcia i instytucje zasadnicze* napisanej przez Wacława Morawskiego, listu przedstawicieli Wydziału Prawno-Ekonomicznego Uniwersytetu Poznańskiego wyrażającego uznanie dla profesora Stanisława Kasznicy oraz dwóch mów pogrzebowych przygotowanych przez profesora Zbigniewa Janowicza i profesora Mariana Zimmermanna. Wzbogacenie książki o takie źródła umożliwia bowiem czytelnikowi wgląd w to, w jaki sposób praca Kasznicy była postrzegana przez przedstawicieli marksistowskiej teorii prawa, a jak oceniali ją jego współpracownicy.

Monografię otwiera wprowadzenie autorstwa jej redaktorów – profesora Instytutu Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk doktora habilitowanego Mateusza Błachuckiego i doktor habilitowanej Lucyny Staniszewskiej *Co nam zostało z dociekań naukowych i życia Profesora Stanisława Kasznicy?*, przedstawiające zarys zawartości publikacji oraz uzasadnienie potrzeby prowadzenia badań nad przywróceniem pamięci o działalności naukowej tego wybitnego polskiego prawnika. Pierwsza część

[4] J. Supernat, *Rozwój jurysdykcji administracyjnej w Polsce. Profesor Stanisław Kasznica a współczesna nauka prawa*, „Biuletyn Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii UWr" 2023, t. 27, nr 2, s. 1–3; M. Kubanek, *Sprawozdanie z Ogólnopolskiej konferencji naukowej „Rozwój jurysdykcji administracyjnej w Polsce. Profesor Stanisław Kasznica a współczesna nauka prawa", Poznań, 23 lutego 2023 r.*, „Studia Prawa Publicznego" 2023, t. 42, nr 2, s. 225–229; s. 1–3; K. Bieńkowski, *Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Rozwój jurysdykcji administracyjnej w Polsce – Profesor Stanisław Kasznica a współczesna nauka prawa". Poznań, 23 lutego 2023 roku*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny" 2023, t. 85, nr 2, s. 269–271.

recenzowanej publikacji *Stanisław Kasznica – wspomnienia* i zawarte w niej wypowiedzi profesora Zbigniewa Janowicza (s. 35–43) oraz profesora Mariana Zimmermanna (s. 45–47) streszczają najważniejsze elementy życiorysu badacza, w tym okoliczności wymuszonej przez władze Polski Ludowej naukowej „emerytury", przybliżają obraz profesora nie tylko jako aktywnego w wielu obszarach prawnika, lecz także jako człowieka osobiście głęboko doświadczonego przez burzliwe dzieje w historii Polski w I połowie XX wieku. Dalsza, artykułowa część książki składa się 29 opracowań o zróżnicowanej tematyce przygotowanych przez autorów wywodzących się z wielu wiodących krajowych ośrodków akademickich. Artykuły zostały pogrupowane w następujące części: część II – *Stanisław Kasznica – urzędnik*, *akademik*, *wychowawca*, część III – *Instytucje ogólne prawa administracyjnego*, część IV – *Akt administracyjny i sankcje administracyjnoprawne*, część V – *Organizacja administracji publicznej*, część VI – *Samorząd terytorialny i narodowy*, Część VII – *Kontrola i odpowiedzialność administracji publicznej*. Do każdego z rozdziałów dołączono jego streszczenie przygotowane w języku polskim i angielskim, słowa kluczowe w obu językach, a także starannie uporządkowaną bibliografię załącznikową podzieloną na akty prawne, publikacje, orzecznictwo, dokumenty urzędowe, netografię i *varia*.

Drugą część recenzowanej publikacji można postrzegać jako rozwinięcie przedstawionych wcześniej biograficzno-wspominkowych wypowiedzi współpracowników Kasznicy i przedstawienie postaci Kasznicy w szerszym kontekście. Rozważania nad akademicką i publiczną działalnością tego wybitnego administratywisty rozpoczyna opracowanie Marty Szczesiak-Ślusarek *Życie i dzieło Profesora Stanisława Kasznicy (1874–1958)*, która prowadzi czytelnika przez najważniejsze wydarzenia (można powiedzieć „kamienie milowe") w życiu prywatnym, naukowym oraz politycznym Kasznicy na tle polskich dążeń niepodległościowych, II wojny światowej, czasów okupacji Polski przez Niemcy nazistowskie oraz okresu powojennego. Wartością dodaną pracy jest zaprezentowanie przez autorkę tradycji rodu Kaszniców czasów młodości profesora Stanisława Kasznicy i jego znajomości z twórcami okresu Młodej Polski.

W następnym rozdziale *Aktywność naukowa i życie Profesora Stanisława Kasznicy w pamięci profesorów Józefa Filipka i Janusza Homplewicza* Piotr Dobosz przybliża odbiór pracy akademickiej Kasznicy przez współczesnych mu przedstawicieli krakowskiej szkoły prawa administracyjnego, dzieląc się także osobistymi refleksjami z własnych „spotkań" z Kasznicą jako: czytelnika jego podręcznika *Polskie prawo*

administracyjne. Pojęcia i instytucje zasadnicze, osoby prowadzącej samodzielne dociekania nad historią Polski w czasach komunistycznej cenzury, a także współpracownika profesorów Józefa Filipka i Janusza Homplewicza. Ogromną wartością dodaną tej pracy jest pokazanie międzypokoleniowego zainteresowania pracą Kasznicy. Godne uwagi są także dwa ostatnie opracowania zamykające część II książki – rozdział *Duchowość Profesora Stanisława Kasznicy. Próba rekonstrukcji*, przygotowany przez Kazimierza Gintera, oraz rozdział *Pokora w pracy naukowej. Przykład życia Profesora Stanisława Kasznicy* autorstwa Dobrochny Bach-Goleckiej. Obie prace dążą do przybliżenia czytelnikowi bogatego życia wewnętrznego Kasznicy oraz jego postaw moralnych ukształtowanych przez jego głęboką duchowość i wiarę chrześcijańską.

W trzeciej części monografii warto zwrócić uwagę na artykuł Marka Szewczyka *„Prawny" charakter praw i obowiązków administracyjnych*, który przedstawia sposób rozumienia problematyki stosunku administracyjnoprawnego przez Kasznicę. Autor wskazuje na sporadyczne (za wyjątkiem prac Józefa Filipka, Mieczysława Jełowieckiego i Romana Hausnera) podejmowanie tego tematu przez piśmiennictwo okresu Polski Ludowej i przedstawia współczesny sposób ujęcia zagadnienia stosunku administracyjnego w wybranych państwach europejskich: Francji, Niemczech i we Włoszech. Z konkluzji rozdziału wybrzmiewa krytyka skłonności niektórych przedstawicieli współczesnej doktryny prawa administracyjnego do podkreślania braku równorzędności podmiotów stosunku administracyjnoprawnego z pominięciem przy tym instytucji praw podmiotowych.

Interesujący jest także rozdział Iwony Niżnik-Dobosz *Instytucjonalizacja wartości w świetle dorobku Stanisława Kasznicy*. Praca ta wpisuje się w zauważalny obecnie zwrot w zainteresowaniach polskiej nauki prawa administracyjnego ku zagadnieniom związanym z aksjologicznymi podstawami prawa[5]. Autorka przybliża czytelnikowi pięć metod formalizowania wartości prawa, które można znaleźć w piśmiennictwie Stanisława Kasznicy, to jest „kontekstowe przypisanie wartości danej instytucji prawa" (s. 166), nawiązywanie do wartości w wymiarze transcedentalnym (s. 169), „krytyka albo negacja pewnych instytucji w sposób wskazujący, że ich antyteza stanowi jakieś dobro" (s. 169) „bezpośrednie wskazanie, że instytucja służy wartościom" (s. 170), sygnalizowanie korzyści dla prawa, które niosą antywartości wobec prawa (s. 173).

[5] J. Zimmermann, *Aksjologia*, [w:] *Alfabet prawa administracyjnego*, red. J. Zimmerman, Warszawa 2022, s. 21.

Autorka stawia równocześnie i tezę o związku instytucjonalizacji wartości (rozumianej przez nią jako „wprowadzanie i realizowanie ich obiektywnych treści przez prawo") z personifikacją polegającą uosobieniem wartości" (s. 164), trafnie zawracając też uwagę na potrzebę dokonywania rekonstrukcji zinstytucjonalizowanych w przepisach wartości przez odpowiednio przygotowane do tego osoby (s. 165)[6]. Pogląd ten należy zaaprobować, ponieważ każde działanie organu administracji publicznej realizowane jest przez ludzi, których postępowanie nie ma w pełni zautomatyzowanego charakteru, lecz jest osadzone w określonym systemie wartości[7].

W kolejnym, szczególnie interesującym opracowaniu *O władztwie w polskim prawie administracyjnym* Lucyna Staniszewska przedstawia istotę koncepcji władztwa w polskim prawie administracyjnym, odnosząc się do poglądów polskiej doktryny oraz pokazując przejawy władztwa w różnych formach działania krajowej administracji. Autorka wyjaśnia, w jaki sposób klasyczne rozumienie władztwa przez Stanisława Kasznicę jako przymusu stosowanego przez administrację różni się od współczesnych wielostopniowych ujęć tego zagadnienia, które skupiają się na informacyjnej i wychowawczej roli administracji publicznej (s. 193).

Część czwartą książki otwiera artykuł Zbigniewa Kmieciaka *Akt administracyjny – wczoraj i dziś (rozważania na kanwie przemyśleń Stanisława Kasznicy)*, który przedstawia sposób rozumienia „aktu administracyjnego" przez profesora Stanisława Kasznicę. Wartością dodaną tego rozdziału jest zestawienie wyłożonej w podręczniku *Polskie prawo administracyjne. Pojęcia i instytucje* koncepcji aktu administracyjnego w ujęciu Stanisława Kasznicy z rozumieniem tego zagadnienia przez marksistowską teorię prawa. Autor zwraca przy tym uwagę na czerpanie przez Stanisława Kasznicę inspiracji z tradycji prawnej państw niemieckojęzycznych. Ciekawym opracowaniem jest także rozdział Rafała Stankiewicza *O dodatkowych*

[6] Na marginesie można dodać, że wskazany przez autorkę problem będzie miał szczególne znaczenie dla odpowiedniego przygotowania administracji publicznej do stosowania systemów sztucznej inteligencji, które będą zaprogramowane, opierając się na różnych wartościach, celach, założeniach – zob. G. Sibiga, *Wpływ rozwoju technologii i technik informatycznych na administrację publiczną i jej pracowników – zagadnienia wprowadzające*, [w:] *Tożsamość i przyszłość polskiego prawa służby cywilnej*, red. W. Drobny, G. Sibiga, Warszawa 2023, s. 162–164.

[7] M. Oleś, *Działanie organu administracji publicznej jako działanie człowieka*, [w:] *Wartości w prawie administracyjnym*, red. J. Zimmermann, Warszawa 2015, s. 67–87.

elementach decyzji administracyjnej w dorobku Profesora Stanisława Kasznicy. Przedstawiając prekursorskie obserwacje Kasznicy na temat akcesoryjnych elementów decyzji administracyjnej, autor wskazuje także na ujęcia tej instytucji prezentowane we współczesnej literaturze przedmiotu. Wartością dodaną rozdziału są rozważania autora na temat tego, czy uwarunkowanie zgody na dokonanie koncentracji przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w prawie antymonopolowym mieszczą się w zakresie pojęcia „warunku" w rozumieniu doktryny prawa administracyjnego.

Piąta część recenzowanej monografii zawiera rozdziały nawiązujące do poglądów Kasznicy na temat organizacji administracji publicznej. Niezwykle ciekawe jest omówienie przez Ewę Szewczyk istoty remonstracji w procedurach administracyjnych innych państw w rozdziale *Remonstracja jako środek uproszczenia procedury administracyjnej w wybranych systemach prawnych*. Autorka przedstawia charakterystykę tego środka z perspektywy współczesnego prawa administracyjnego w Niemczech, Belgii, Czechach, Austrii, Australii, Serbii oraz na Węgrzech. Autorka analizuje także źródło pochodzenia instytucji remonstracji oraz jej rolę w postępowaniu administracyjnym. Godne uwagi jest także opracowanie Adama Szafrańskiego *Rozważania nad naturą przedsiębiorstwa energetycznego – inspiracje od Stanisława Kasznicy*.

W opracowaniu najpierw syntetycznie przedstawiono klasyfikację instytucji publicznych w ujęciu przyjętym w podręczniku Stanisława Kasznicy, uwzględniając też dokonany przez badacza podział przedsiębiorstw na: przedsiębiorstwa publiczne o celach fiskalnych oraz na przedsiębiorstwa użyteczności publicznej. Następnie autor podejmuje także próbę przybliżenia czytelnikowi możliwego poglądu Kasznicy na współczesne prawo energetyczne poprzez omówienie formy organizacyjnoprawnej przedsiębiorstw energetycznych (s. 403). Spostrzeżenia autora w tym zakresie są szczególnie interesujące, ponieważ w II Rzeczypospolitej Polskiej regulacje prawne dotyczące problematyki dostępu do energii poświęcone były technologicznym zagadnieniom związanym z elektryfikacją odradzającego się kraju, podczas gdy obecne rozwiązania prawne skupiają się na ochronie tak zwanego odbiorcy wrażliwego[8].

[8] Za: M. Szyrski, *Energetyka lokalna. Studium administracyjnoprawne*, Warszawa 2019, s. 83–84.

Równie interesujący jest rozdział Wojciecha Drobnego *Co współczesne prawo administracyjne zatraciło z poglądów Profesora Stanisława Kasznicy o służbie publicznej?* Autor dokonuje udanej rekonstrukcji obserwacji Kasznicy na prawo urzędnicze, w tym na prawny charakter „stosunku urzędniczego", prywatnoprawne formy zatrudnienia urzędników oraz weryfikuje ich aktualność w kontekście dzisiejszych problemów służby cywilnej oraz dyskusji nad jej modelem.

W szóstej części publikacji koniecznie trzeba zwrócić uwagę na rozdział *O aktualności i perspektywiczności wyodrębniania zadań własnych gminy. W nawiązaniu do poglądów profesora Stanisława Kasznicy* napisany przez Adriana Misiejkę. Autor opracowania przedstawia stanowisko Kasznicy dotyczące zakresu działania samorządu terytorialnego, w tym o znaczeniu zakresu zadań własnych dla upodmiotowienia samorządu, i podejmuje się zweryfikowania jego aktualności w kontekście gwarancji samodzielności samorządu terytorialnego zawartych obecnie w polskiej Konstytucji. Rozważania przedstawione w opracowaniu są interesujące, ponieważ spostrzeżenia Kasznicy nie były dotąd szeroko postrzegane jako jedne z podstaw polskiej doktryny prawa samorządu terytorialnego[9]. Słusznie należy odnieść się do zakwalifikowania Stanisława Kasznicy przez autora jako zwolennika państwowo-naturalistycznej koncepcji samorządu terytorialnego, która była głoszona przez znaczną część piśmiennictwa okresu międzywojennego II Rzeczypospolitej, w szczególności w jej początkowym okresie[10].

W ostatniej, siódmej części recenzowanej monografii umieszczono rozdziały, w których autorzy, inspirując się poglądami Stanisława Kasznicy, podejmują się analizy wybranych zagadnień związanych z kontrolą i odpowiedzialnością administracji publicznej. Pierwsza z zawartych w tej części prac *Kontrola zewnętrzna i rozliczalność organów administracji publicznej* została przygotowana przez Mateusza Błachuckiego. Swoje rozważania autor rozpoczyna od przedstawienia kształtu kontroli zewnętrznej administracji w ujęciu Stanisława Kasznicy (s. 456–457), którego poglądy w tym zakresie zakorzenione były w pesymistycznej refleksji o ludzkiej naturze. Następnie, przedstawiając cele, znaczenie oraz formy kontroli zewnętrznej we współczesnej polskiej administracji publicznej, autor wskazuje na potrzebę przyjęcia w Polsce

[9] I. Lipowicz *Samorząd terytorialny XXI wieku*, Warszawa 2019, s. 59.

[10] A. Bosiacki, *U podstaw doktryny samorządu terytorialnego II Rzeczypospolitej. Naturalistyczna i państwowa teoria samorządu terytorialnego i jej geneza w europejskiej myśli prawnej*, „Czasopismo Prawno-Historyczne" 2005, t. 57, nr 2, s. 324–325.

rozwiązań prawnych, które zwiększą rozliczalność organów administracji publicznej. W tym kontekście autor nie unika także (słusznej) krytyki „bezkrytycznego stosunku wielu przedstawicieli doktryny oraz często ustawodawcy wobec tworzenia tak zwanych niezależnych organów administracji" (s. 474), a także wskazuje na niepożądaną tendencję do umniejszania praktycznej roli organów sprawujących kontrolę zewnętrzną w polskiej kulturze politycznej i prawnej (s. 475). Należy zgodzić się z poglądem autora o potrzebie rozwinięcia (jak dotąd rzadko analizowanej w krajowym piśmiennictwie) koncepcji rozliczalności administracji publicznej, przede wszystkim ze względu na wysokie zapotrzebowanie obywateli w państwach demokratycznych na rozliczalność działań władzy państwowej i samorządowej[11].

Z perspektywy historycznoprawnej warto zwrócić uwagę na rozdział Karola Fliseka *Myśl profesora Stanisława Kasznicy w zakresie ustroju*, *kompetencji i zadań sądownictwa administracyjnego w państwie prawnym w odniesieniu do współczesnego sądownictwa administracyjnego*, który stanowi wyczerpujące omówienie poglądów Kasznicy na sądową kontrolę administracji publicznej, w szczególności co do jej kształtu i znaczenia w państwie prawnym. Przywołując interpretacje Kasznicy co do kognicji Najwyższego Trybunału Administracyjnego oraz przepisów konstytucji marcowej, przedstawia on tego badacza jako zwolennika dużego udziału czynnika społecznego w orzekaniu przez sądownictwo administracyjne. W zakończeniu pracy autor podejmuje także niełatwą próbę wskazania czytelnikowi, w jaki sposób Stanisław Kasznica (prawdopodobnie) oceniłby działalność współczesnego sądownictwa administracyjnego

Monografia *Profesor Stanisław Kasznica – skazany na zapomnienie i odkrywany na nowo dla polskiej nauki* stanowi ważny wkład w działania podejmowane w celu kultywowania pamięci o dorobku doktryny prawa administracyjnego okresu II Rzeczpospolitej. Końcowy rezultat prac autorów zaangażowanych w przygotowanie publikacji wyróżnia się komplementarnością przedstawionych analiz, które korespondują z tytułem monografii oraz jej celem. Jako pierwsze opracowanie prezentujące w rozbudowany sposób poglądy Stanisława Kasznicy książka zdecydowanie zainteresuje osoby zajmujące się prawem administracyjnym, historyków prawa. Autorzy i redaktorzy książki poprzez przedstawienie życiorysu Stanisława Kasznicy oraz jego dorobku

[11] J. Stempień, *Obywatelska kontrola administracji samorządowej – rola i doświadczenia polskich organizacji strażniczych*, „Samorząd Terytorialny" 2014, nr 1–2, s. 33–44.

naukowego nie tylko przybliżają czytelnikowi sylwetkę tego badacza, lecz także pokazują, jak wiele z jego poglądów ukształtowanych w innej rzeczywistości politycznej i społecznej zachowuje aktualność do dzisiaj. Recenzowaną publikację i zawarte w niej materiały można zatem postrzegać jako międzypokoleniowy dialog pomiędzy współczesnymi przedstawicielami nauki prawa administracyjnego a Stanisławem Kasznicą, który stanowi ważny przyczynek do dalszych badań nad życiem, działalnością i spuścizną tego wybitnego prawnika.

Bibliografia

Literatura

Bieńkowski Karol, *Ogólnopolska Konferencja Naukowa „Rozwój jurysdykcji administracyjnej w Polsce – Profesor Stanisław Kasznica a współczesna nauka prawa" Poznań, 23 lutego 2023 roku*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny 2023", t. 85, nr 2.

Błachucki Mateusz, Staniszewska Lucyna, *Profesor Stanisław Kasznica – skazany na zapomnienie i odkrywany na nowo dla polskiej nauki*, Warszawa 2024.

Bosiacki Adam, *U podstaw doktryny samorządu terytorialnego II Rzeczypospolitej. Naturalistyczna i państwowa teoria samorządu terytorialnego i jej geneza w europejskiej myśli prawnej*, „Czasopismo Prawno-Historyczne 2005", t. 57, nr 2.

Drobny Wojciech, Sibiga Grzegorz (red.), *Tożsamość i przyszłość polskiego prawa służby cywilnej*, Warszawa 2023.

Kasznica Stanisław, *Polskie prawo administracyjne. Pojęcia i instytucje zasadnicze*, Poznań 1947.

Kubanek Michał, *Sprawozdanie z Ogólnopolskiej konferencji naukowej „Rozwój jurysdykcji administracyjnej w Polsce. Profesor Stanisław Kasznica a współczesna nauka prawa", Poznań, 23 lutego 2023 r.*, „Studia Prawa Publicznego" 2023, t. 42, nr 2.

Lipowicz Irena, *Samorząd terytorialny XXI wieku*, Warszawa 2019.

Maciejewski Tadeusz, *Wybitni administratywiści w II Rzeczypospolitej*, „Gdańskie Studia Prawnicze" 2012, t. 28, nr 2.

Stempień Jakub, *Obywatelska kontrola administracji samorządowej – rola i doświadczenia polskich organizacji strażniczych*, „Samorząd Terytorialny" 2014, nr 1–2.

Szyrski Mariusz, *Energetyka lokalna. Studium administracyjnoprawne*, Warszawa 2019.

Supernat Jerzy, *Rozwój jurysdykcji administracyjnej w Polsce. Profesor Stanisław Kasznica a współczesna nauka prawa*, „Biuletyn Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii UWr" 2023, t. 27, nr 2.

Zimmerman Jan (red.), *Alfabet prawa administracyjnego*, Warszawa 2022.

Zimmermann Jan (red.), *Wartości w prawie administracyjnym*, Warszawa 2015.

Netografia

Rozwój jurysdykcji administracyjnej w Polsce – Profesor Stanisław Kasznica a współczesna nauka prawa, https://inp.pan.pl/konferencje-naukowe/rozwoj-jurysdykcji-administracyjnej-w-polsce-profesor-stanislaw-kasznica-a-wspolczesna-nauka-prawa.

Upamiętnienie postaci i dorobku Profesora Stanisława Kasznicy, https://inp.pan.pl/stanislaw-kasznica.

STRESZCZENIE

Recenzja:
Mateusz Błachucki, Lucyna Staniszewska, *Profesor Stanisław Kasznica – skazany na zapomnienie i odkrywany na nowo dla polskiej nauki*, Wydawnictwo Instytutu Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2024

Profesor Stanisław Kasznica – skazany na zapomnienie i odkrywany na nowo dla polskiej nauki, redagowana przez profesora Mateusza Błachuckiego i doktor habilitowaną Lucynę Staniszewską, stanowi znaczący wkład w badania nad dziedzictwem Stanisława Kasznicy, wybitnego prawnika okresu międzywojennego, który został niesprawiedliwie zapomniany w okresie Polski Ludowej. Celem publikacji jest przywrócenie pamięci o Kasznicy, prezentacja jego dorobku naukowego oraz znaczenia dla współczesnej doktryny prawa administracyjnego i praktyki sądowej. Praca skupia się na omówieniu rozmaitych aspektów działalności Kasznicy, od jego roli jako urzędnika, akademika i wychowawcy, przez jego wkład w rozwój ogólnych instytucji prawa administracyjnego, aż po szczegółowe rozważania na temat aktu administracyjnego, sankcji administracyjnoprawnych, organizacji administracji publicznej, samorządu terytorialnego i narodowego, a także kontroli i odpowiedzialności administracji.

Autorzy i redaktorzy publikacji przedstawiają Kasznicę jako osobę głęboko zaangażowaną w życie naukowe i publiczne, której poglądy zachowują aktualność. Oprócz syntez biograficznych i wspomnień o tym wybitnym badaczu, monografia zawiera analizy dotyczące problemów współczesnego prawa administracyjnego. Podstawą każdego z rozdziałów zawartych w monografii jest refleksja nad poglądami i życiem Stanisława Kasznicy. Autorzy podkreślają w ten sposób również znaczenie Kasznicy jako postaci kluczowej dla polskiej nauki prawa, w tym polskiej doktryny prawa administracyjnego, oraz dają świadectwo trwałości i uniwersalności jego dorobku, który mimo upływu czasu wciąż stanowi inspirację dla rozwoju teorii i praktyki prawa administracyjnego.

SUMMARY

Review:
Mateusz Błachucki, Lucyna Staniszewska, *Profesor Stanisław Kasznica – skazany na zapomnienie i odkrywany na nowo dla polskiej nauki* [*Professor Stanisław Kasznica – Doomed to Oblivion and Rediscovered for the Polish Science*], Wydawnictwo Instytutu Nauk Prawnych PAN, Warszawa 2024

The book titled *Professor Stanisław Kasznica – Doomed to Oblivion and Rediscovered for the Polish Science* edited by Prof. Mateusz Błachucki and by Lucyna Staniszewska Hab. PhD., makes a significant contribution to the study of Stanisław Kasznica's legacy. Kasznica was an eminent lawyer during the interwar period whose contributions were largely forgotten in the era of the People's Republic of Poland. This publication aims to revive Kasznica's memory, showcasing his scholarly contributions and his impact on the contemporary administrative law doctrine and judicial practice. It delves into various facets of Kasznica's work, from his duties as a civil servant, an academic, and an educator to his influence on the development of the general institutions of the administrative law, including administrative acts, law sanctions, public administration organization, and the frameworks of the local and the national government, as well as administrative control and responsibility.

The authors and editors depict Kasznica as a figure deeply engaged in both scientific and public spheres, underscoring the enduring relevance of his perspectives. Apart from biographical syntheses and reflections on Kasznica as a prominent legal scholar, the book includes analyses addressing the challenges of the contemporary administrative law. Each chapter is rooted in an examination of Kasznica's views and life, highlighting his pivotal role in the Polish legal scholarship, including administrative law, and confirming the lasting significance and universality of his contributions, which continue to influence the theory and practice of administrative law despite the passage of time.